

ВЛАДА ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ВЗАЄМОДІЯ В РАМКАХ ГРОМАДСЬКОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ

10 листопада 2021 р.
м. Київ

Вячеслав Рой

Федерація професійних спілок
працівників малого та середнього
підприємництва України

Валерій Рєпін

Харківська обласна
організація професійної
спілки підприємців

ДІАЛОГ ЯК ОСНОВА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ. ГРОМАДСЬКИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ – ІДЕЯ, ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКИ

Органи влади

Соціальний діалог

=

≠

Громадський
діалог

Станом на 1 січня 2021 року в Україні зареєстровано понад 100 тис. організацій громадянського суспільства:

громадські організації — 92 470, громадські спілки — 1 875,
благодійні організації — 19 812, релігійні організації — 26 651,
творчі спілки (інші професійні організації) — 317,
професійні спілки та їх об'єднання — 28 713.

ДІАЛОГ ЯК ОСНОВА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ. ГРОМАДСЬКИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ – ІДЕЯ, ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКИ

Соціальний діалог

всі типи переговорів, консультацій та обміну інформацією між представниками урядів, соціальних партнерів (профспілки та організації роботодавців) або між соціальними партнерами з питань економічної та соціальної політики, що становлять спільний інтерес.

Громадський діалог

структурований формат для громадського дискурсу, являє собою інструмент для створення взаємодії між державою та громадянським суспільством, яка полягає у взаємній передачі думок, інформації або установок, що стосуються цілей, інструментів та стратегій реалізації державної політики.

ФОРМИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В ПРОЦЕСІ УХВАЛЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ. СОЦІАЛЬНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІАЛОГ В УКРАЇНІ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Соціальний діалог може бути **двостороннім** і проводитися між працівниками і роботодавцями (соціальними партнерами) або **тристороннім** за участі урядів.

Двосторонній соціальний діалог може носити форму колективних переговорів або інших видів переговорів, а також співпраці і запобігання та врегулювання трудових спорів.

Трьохсторонній соціальний діалог об'єднує працівників, роботодавців і уряд, які спільно обговорюють питання державної політики, законодавства та інші аспекти процесу прийняття рішень, що стосуються питань праці та інтересів працівників і роботодавців.

Профспілки Інші типи ОГС

Організації роботодавців

горизонтальний

ОГС

Органи влади

трансверсальний

ОГС в галузі

Органи влади галузі

галузевий

Громадський діалог також має свої різновиди. Найбільш поширеними виступають горизонтальний, «трансверсальний» та секторальний діалог.

Горизонтальний діалог – це взаємодія між самими організаціями громадянського суспільства з проблем розвитку держави та її політики.

Наступний тип громадського діалогу – це «**трансверсальний**» діалог. Він розуміється як структурований і регулярний діалог між інститутами влади та всіма компонентами громадянського суспільства.

Галузевий (секторальний) громадський діалог – це взаємодія між організаціями громадянського суспільства та їх партнерами по діалогу в законодавчій і виконавчій владі.

Профспілки

Організації роботодавців

двосторонній

Профспілки

Уряд

Організації роботодавців

тристоронній

ФОРМИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В ПРОЦЕСІ УХВАЛЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ. СОЦІАЛЬНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІАЛОГ В УКРАЇНІ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Рівні діалогу	СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ			ГРОМАДСЬКИЙ ДІАЛОГ	
	Роботодавець	Профспілка	Уряд	ОГС	Органи влади
Національний	Об'єднання всеукраїнських організацій роботодавців	Об'єднання всеукраїнських профспілок	Президент, Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики країни	ОГС (критерії галузевої, територіальної та регіональної приналежності не застосовуються)	Президент, Кабінет Міністрів, Верховна рада
Галуzeвий	Всеукраїнські галуzeві організації роботодавців	Всеукраїнські галуzeва профспілки	Центральні органи виконавчої влади	Галуzeві ОГС	Міністерства Комітети Верховної ради
Регіональний	Обласні організації роботодавців	Обласні профспілки	Регіональні органи виконавчої влади	Регіональні ОГС	Регіональні органи влади
Локальний / рівень виробництва	Роботодавець / уповноважений представник роботодавця	Первинні профспілкові організації	–	–	–

Вимоги до ІГС України в рамках громадського та соціального діалогу

Загальні для обох типів діалогу:

- ▶ легалізовані відповідно до законодавства України;
- ▶ внесені до реєстру неприбуткових установ та організацій.

Додаткові вимоги для соціального діалогу: громадського діалогу:

- завжди застосовується критерій відповідності статусу організації (всеукраїнський/галузевий/регіональний/локальний) відповідному рівню соціального діалогу;
- кожні 5 років підтвердження відповідності критеріям репрезентативності, встановлених для певного рівня соціального діалогу.

- іноді застосовується критерій відповідності статусу організації (всеукраїнський/місцевий) рівню громадського діалогу (національний/регіональний);
- при реалізації певних форм взаємодії ОГС та органів влади існує вимога, що ОГС має не менш ніж рік досвіду функціонування.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ. ГРОМАДСЬКІ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧІ ОРГАНИ.

Соціальний діалог

- **Трипартизм:** профспілки, організації роботодавців, Уряд (Польща, Хорватія, Україна).
- **Трипартизм плюс,** за якого передбачено постійне представництво громадських та експертних організацій у тристоронньому органі або безпосередньо, або через роботу в окремих комітетах (Естонія, Мальта).
- **Двопартизм:** профспілки, організації роботодавців (Бельгія).
- **Двопартизм плюс:** профспілки, організації роботодавців та громадські організації, які виступають повноцінними учасниками соціального діалогу. Однак, зазвичай, до складу органів соціального діалогу вони потрапляють через делегування їх від органів влади або представників Корони (Італія, Нідерланди).

Громадський діалог

Угорщина. Координатором взаємодії між інститутами громадянського суспільства та Урядом Угорщини виступає **Департамент громадського діалогу та цивільних зв'язків Міністерства людських ресурсів Угорщини.**

ФРН. Відсутнє окреме законодавство у сфері взаємодії державних органів з інститутами громадянського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики.

У більшості країн світу створюються **спільні комітети чи ради (в тому числі громадські ради)** які реалізують формат взаємодії одного з трьох типів: «уряд – ОГС», «парламент – ОГС» або «уряд – парламент – ОГС».

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ. ГРОМАДСЬКІ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧІ ОРГАНИ.

Принцип пропорційності представництва

Соціальний діалог

Застосування принципу пропорційності.

Бельгія. Національна рада праці: профспілки – 13, організації роботодавців – 13.

Естонія. Економічна та соціальна рада: профспілки – 6, організації роботодавців – 6, Уряд – 6.

Україна. Національна тристороння соціально-економічна рада: профспілки – 20, організації роботодавців – 20, Уряд – 20.

Без застосування принципу пропорційності.

Польща. Рада соціального діалогу: профспілки – 21, організації роботодавців – 20, Уряд – 15.

Італія. Національна рада економіки та праці: До складу Ради входять Президент та 64 радники:

- а) експерти – 10 (8 призначаються Президентом Республіки, а 2 – Президентом Республіки за пропозицією Голови Ради Міністрів).
- б) некомерційні організації та асоціації соціального напрямку – 6
- в) профспілки – 22
- г) самозайняті – 9
- д) організації роботодавців – 17.

Громадський діалог

Застосування принципу пропорційності.

ЄС. Економічний і соціальний комітет:

- «Група роботодавців» – 108 представників,
- «Група працівників» – 113 представників,
- «Група різних інтересів» – 106 представників.

Болгарія. Економічна та Соціальна Рада: до складу входять по 12 представників від роботодавців, профспілок, інших ОГС.

Україна. Українська сторона Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС: 15 членів: 6 координаторів робочих груп УС ПГС (кожен сектор має право на обрання принаймні одного свого представника керівником робочої групи відповідно до параграфу 4 статті 1 Регламенту ПГС.)
3 представників громадських об'єднань;
3 представників профспілок національного рівня;
3 представників організації роботодавців національного рівня.

Без застосування принципу пропорційності.

Франція. Економічна, соціальна та екологічна рада Франції: формується за квотним принципом декількома колективними суб'єктами, які відносяться до 18 представницьких груп (233 члени Ради).

Україна. Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства: мережа з понад 140 організацій громадянського суспільства.

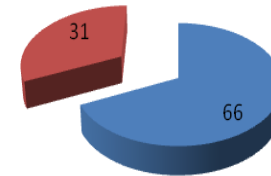
ЩО Є? ЧОГО НЕ ВИСТАЧАЄ? ЩО ПОТРІБНО ЗМІНИТИ?

ГРОМАДСЬКІ РАДИ ПРИ ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

За даними Кабінету Міністрів України протягом I кварталу 2021р.
72 органи виконавчої влади у рамках консультацій з
громадськістю провели 752 заходи.

Тип консультацій	Міністерства	Інші ЦОБВ	Місцеві ОВВ
Конференції/форуми	4	3	15
Зустрічі (наради) з громадськістю	47	19	55
Засідання за круглим столом	2	17	18
Громадські слухання	22	9	8
Засідання громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів	19	37	62
Електронні консультації з громадськістю	182	52	181

Кількість громадських рад станом на кінець II кварталу 2021р.

- Кількість громадських рад, що діяли в II кв. 2021р.
- Кількість органів виконавчої влади, при яких не створені громадські ради.

Кількість проведених громадськими радами засідань у II кв. 2021р.

- 1 засідання
- 2 засідання
- 3 і більше засідань
- не проводили засідань
- не повідомили

КОНСУЛЬТАТИВНО–ДОРАДЧІ ОРГАНИ ПРИ КОМІТЕТАХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Назва Комітету Верховної ради України	Консультативно–дорадчі органи при Комітетах	Інформація про роботу консультативно–дорадчих органів
Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики	Громадська рада	Інформаційними повідомленнями про заходи за участі членів громади (14.09.2021р.)
	Позаштатні консультанти	Список позаштатних консультантів 20.02.2020р.
Комітет з питань свободи слова	Громадська рада	Протокол засідання громадської ради №39 03.03.2021
Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування	Громадська рада	Склад та Положення 2019р.
	Позаштатні консультанти	Список позаштатних консультантів 2019р.
Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва	Громадська рада	Положення 2015р.
Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів	Громадська рада	Склад ради 2019р.
Комітет з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування	Експертна рада	Протокол № 1 21.02.2020р.
Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнародних відносин	Експертна рада з прав людини	Список кандидатів до складу ради 08.01.2020р.
Комітет з питань транспорту та інфраструктури	Експертна рада	Положення 2019р.
Комітет з питань молоді і спорту	Позаштатні консультанти	Список позаштатних консультантів від 09.06.2020р.
Комітет з питань освіти, науки та інновацій	Позаштатні консультанти	Список консультантів 2015р.
Комітет з питань цифрової трансформації	Позаштатні консультанти	Положення 2018р.
Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки	Позаштатні консультанти (сторінка не відкривається)	–

Комітети щодо яких відсутня інформація про створення та діяльність консультативно–дорадчих органів

1. Комітет з питань аграрної та земельної політики 2. Комітет з питань антикорупційної політики 3. Комітет з питань бюджету 4. Комітет з питань екологічної політики та природокористування 5. Комітет з питань економічного розвитку 6. Комітет з питань енергетики та житлово–комунальних послуг	7. Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу 8. Комітет з питань правової політики 9. Комітет з питань правоохоронної діяльності 10. Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України 11. Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики

КОНСУЛЬТАТИВНО–ДОРАДЧІ ОРГАНИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ

Ефективність консультативно–дорадчих органів в рамках соціального діалогу може бути досліджена на основі результатів діяльності тристоронніх органів та показників колективно–договірного регулювання.

Національна
Тристороння
Соціально
Економічна
Рада

Укладення колективних договорів та
чисельність працівників, охоплених
договірним регулюванням соціально-
трудових відносин в Україні в 2015-2020рр.

З 2016 року діяльність **Національної тристоронньої соціально–економічної ради** не мала належного організаційного забезпечення, цілих 5 років відбувався конкурс на зайняття посади секретаря Національної ради, що весь цей час була вакантною.

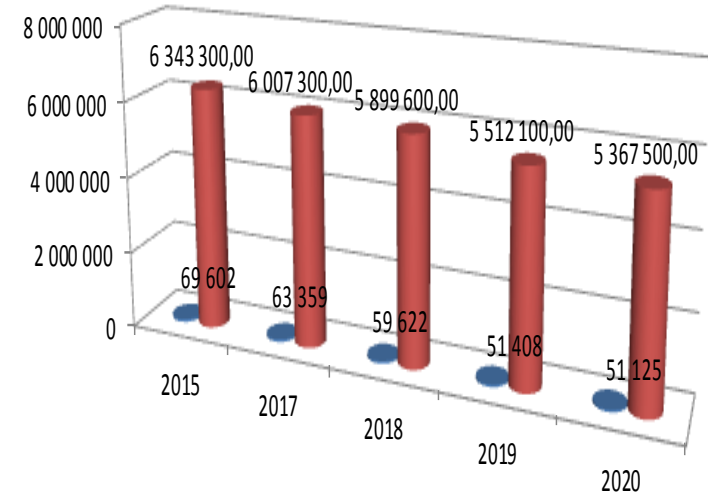
Таким чином, робота НТСЕР фактично була заблокована протягом всього вказаного періоду.

В липні 2021 року відбулося перезавантаження НТСЕР. На даний момент ще зарано робити висновки щодо ефективності її роботи НТСЕР у новому складі.

Територіальні тристоронні соціально–економічні ради діють в більшості областей України, однак ефективність їх діяльності також викликає додаткові запитання.

За даними НТСЕР, Одеська та Сумська територіальні тристоронні соціально–економічні ради завершили процес тристороннього формування, оскільки в їх складі відсутні представники органів виконавчої влади.

Часто перешкодою для ефективного функціонування ТТСЕР виступає низька присутність соціальних партнерів на територіальному рівні.

■ Кількість укладених договорів, од.

■ Кількість охоплених працівників колективними договорами, ос.

ВИСНОВКИ

Основними причинами, що стримують або гальмують взаємодію органів влади з ОГС сьогодні виступають:

1. Створення «кишенькових» громадських організацій і так званих «жовтих» профспілок;
2. Низька активність та інертність ОГС, відсутність узгодженості та взаємодії між різними громадськими об'єднаннями;
3. Недосконалість нормативно-правових, законодавчих актів на основі яких здійснюється громадських та соціальний діалог;
4. Формалізований характер і незначний ефект діяльності існуючих механізмів взаємодії влади та ОГС;
5. Відсутність довіри до державної влади з боку ОГС; з іншого боку – іноді скептичне ставлення державних службовців до комунікацій з організаціями громадянського суспільства;
6. Активні та потужні громадські організації здебільшого зосереджуються на написанні проектів для отримання міжнародних грантів, а потім працюють над їх реалізацією і співпрацюють з владою в основному у цьому контексті;
7. Надмірна політизованість та заангажованість громадських рухів;
8. Самопіар деяких громадських організацій, їх лідерів та активістів на існуючих проблемах;
9. Недостатня інформаційна відкритість органів державної влади тощо;
10. Обмежений статус ІГС як суб'єкта консультацій, а не прийняття рішень, що закладено вже в форматі консультативно-дорадчої взаємодії.

Базові умови для сприяння участі об'єднань громадян у реалізації громадського та соціального діалогу:

1. Політична воля, що сприяє участі інститутів громадянського суспільства у процесах прийняття державних рішень, а також заохочує, підтримує та цінує вклад громадянського суспільства;
2. Позитивне відношення державних органів влади до включення у риторику обговорень критики та відмінних точок зору;
3. Культура діалогу між тими, хто приймає рішення/органами влади та громадянським суспільством, а також між самими організаціями громадянського суспільства, яка згодом має сприяти укріпленню взаємодовіри;
4. Здатність як державних установ /уряду, так і об'єднань громадян залучатися до змістовних дискусій, за умови, що відсутність такої можливості не становить перешкоду або не використовується як виправдання відмови об'єднанням громадян в участі в процесах прийняття рішень;
5. Об'єднанням має надаватися можливість приймати участь у процесах прийняття рішень на усіх рівнях (місцевому, національному, регіональному та міжнародному), а також на усіх етапах цих процесів, починаючи з планування та розробки політики, до моменту реалізації рішень, їх моніторингу та оцінки.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Пропозиції щодо підвищення ефективності діалогу влади та громадянського суспільства:

- забезпечення інформаційної відкритості з боку органів державної влади, вчасне інформування про підготовку проектів рішень;
- вдосконалення нормативно-правового поля, усунення його прорахунків і прогалин, що має забезпечити ефективність діалогу;
- стимулювання активності інститутів громадянського суспільства, підвищення громадянської компетентності, зокрема спеціальних навичок взаємодії із органами державної влади та обізнаності щодо визначених законодавством процедур;
- посилення інституційної спроможності консультативно – дорадчих структур при органах державної влади;
- запровадження єдиної звітності про діяльність консультативно – дорадчих структур та її результати з обов'язковим оприлюдненням цієї інформації на Інтернет-сайтах відповідних органів влади;
- організація заходів, наприклад спільні тренінги;
- зміни інформаційної політики щодо діалогової взаємодії.

Пропозиції для підвищення інституційної спроможності соціального діалогу:

- урахування органами влади результатів проведення консультацій із соціальними партнерами та вироблених рекомендацій;
- політична незалежність та заборона обіймати державні посади.
- необхідна політична підтримка
- взаємодовіра та взаємоповага.
- уніфікація законодавства, що регулює соціальний діалог та зменшення чисельності чинних правових норм в сфері соціального діалогу.
- перегляд існуючих в Україні критеріїв репрезентативності.

Пропозиції для підвищення інституційної спроможності громадського діалогу:

- розглянути можливість 1) створення підкомітету з питань розвитку громадянського суспільства у складі Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики або Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування або 2) розширення питаннями розвитку громадянського суспільства предмету відання одного з підкомітетів, які вже функціонують;
- ініціювати проведення щорічних парламентських слухань про розвиток громадянського суспільства в Україні спільно з Секретаріатом Кабінету Міністрів України та Координаційної ради;
- забезпечити можливість проведення слухань в профільному комітеті на тему оцінки виконання Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні;
- формування спеціальних баз даних ОГС з врахуванням територіального та галузевого поширення тощо.

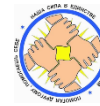
Зверніть увагу.

Представлені вище рекомендації є “рамкою”. Формати соціального та громадського діалогу, що представлені в документі, передбачають введення його положень у суспільний дискурс. Означені вище “стимулювання активності інститутів громадянського суспільства, підвищення громадянської компетентності” не відбудуться, якщо широкий загал вже діючих та потенційних учасників діалогів не братиме участі в постійних обговореннях того, чим є діалог. Це стала і незмінна форма взаємодії, чи живий процес?

Пропонуємо обговорити ці питання в межах вебінару:
«Влада та громадянське суспільство: взаємодія в рамках
громадського та соціального діалогу»;

Вебінар відбудеться 19 та 26 листопада 2021 року

Думка кожного край важлива. То ж запрошуємо до діалогу. Працюємо далі разом.

Дякую за увагу!